

[Transcript] Forklart / Sprengte Ukraina gassledningene til Europa?

Det er 6. september i fjord, og ut fra havna i Rorsdokka, nord i Tyskland, seiler det en leid i ått. Om bord er det seks personer, og de neste dagene seiler de rundt i Østersjøen. Over rørdledningene som egentlig skal frakte gass fra Russland til Europa.

Nord Stream 1 og 2

Nå uker senere, smeller det.

Nå to følger med, USA sier de er klare til å bistå Europa etter lekkasjene fra gasrørledningene Nord Stream 1 og 2 i Østersjøen.

Etter at Jokon leveres tilbake i havna i Rorsdokka, finner Tysk politi spor etter sprengstoff om bord. Historien om Jokon kommer fra anonyme tyske etterforskningssilder.

For det har lenge vært spekulert på om det kan ha vært Russland som sto bak eksplosjonene på gasledningene i fjordhøst.

Men denne Jokon skal visst nok kunne knyttes til Ukraina.

Kan det ha vært de som sprengte gasledningene?

Det er fredag 10. mars, jeg heter David Vokoni, og du hører på forklart fra Aftenposten.

Sprengningene av gasrørledningene i Østersjøen var meget dramatiske og følte jo til at verdige for over 70-50 kroner ble borte.

Krigen kom mye nærmere oss her i Norge fordi man flyttet at vi sto om for at en situasjon hvor krigene ville spres videre.

Derfor er det også så viktig å finne ut hvem som sto bak.

Per Anders Johansen er utnerigst journalist her i Aftenposten, og etter hvert som han nå begynner å nøste opp i hvem som kan ha sprengt gasledningene,

så begynner det nesten å ligne litt på en slags påskekrim, men med veldig ekte konsekvenser. Det starter med en uventet hendelse 26. september i fjor.

Tisdag og morgen i september så ser vi hvordan det begynner å boble i havet ut i Østersjøen over den danske Bårdholm.

Meldningene kommer om at det har vært noen store eksplosjoner i et utslag i jordselve målninger, og her snakker vi også om gasledningen, den enorme ledningen som frakter gas fra Russland til Europa,

og er helt avgjørende for å få skinne Europa med rimelig gas fra Russland.

Men det er ikke bare hull på ledningen Nord Stream 1.

Det viser seg også at det leker fra den nye ledningen som enda ikke er tatt i bruk, Nord Stream 2.

Det lek store mengde av gas fra rørledningen på tre ganger.

På overflaten bruser havet i en stor hvit sirkel, i det tonnevis med gas bobbler opp og driver videre opp i atmosfæren.

Nede i dypet på havbunden har rørlene blitt revet fra hverandre av store eksplosjoner.

Veldig raskt er flere europeiske leder ute oss slår fast at dette er en vildt handling, dette er sabotasjen.

Informasjonen vi har fått i dag styrker ytterligere antagelsen om at skadene skyldes en vildt handling.

Det er så trolig en fråga om et sabotasj.

I veste medier og flere politikere særlig i de baltiske landene pekte mot Russland veldig tidlig.

På andre siden var man også forsiktig fra mange land med å gi noen det hele klare ansvar for dette, for det var rettosett usikker til hvem sto bak.

[Transcript] Forklart / Sprengte Ukraina gassledningene til Europa?

Det var ingen som egentlig visste.

Hvorfor er det så mange spekulasjoner rundt at det kan være Russland? Det er jo deres egne ledninger delvis.

Det er flere grunn til at dette kunne være Russland, og så her i Aftenposten pekte vi på det.

For første hadde det bare noen dager før Putin gjort en megidramatisk beslutning.

Han er klart mobilisering, krigen ikke så dårlig særlig etter det store sammenbruddet ved Karkiv.

At Putin nå valgte å skylle på vesten for å ødelegge Russland.

Så dette kunne bli tolket som en slags signal om at dette kunne gå veldig engalt for Europa hvis man fortsatt å større ukraine.

En helt annen ting er jo at dette skjedde samtidig som at man skulle åpne en ny norske ledning til Putin.

Åpningen skjedde faktisk samme dag, og den norske energiministeren var på plass.

Så det kunne også bli tolket som et signal om at ja, pass dere fordi at deres gasleveranser er storebare.

Hva sier Russland til de spekulasjonene som dukker opp da på det tidspunktet?

Russland har lynde rasket å peke på Norge og USA.

Det er klart at et land som har tjent veldig mye på det som har skjedd er jo nettopp Norge fordi at vi har leverert gas.

Og USA har tjent Norge mye fordi at når man ikke kunne få gas fra Russland så har mye dette kommet med LNG-ship fra USA.

Og det ble jo nesten umiddelbart å peke på at norske soldater skulle, eller norske marinespecæriske skjølart,

med på fra Russe siden og disse konspansjonene har jo kommet siden også, blantant nå ganske nylig.

Så Russland gav umiddelbart USA, NATO, Vest og Norge skydda for dette.

Men bortsett fra påstandene fra Rusland og noen på høyre siden i USA og på ytterste venstre siden både i USA og Europa,

så har nok inntrykket mange hatt det vært at dette sandsynligvis var noe som Rusland hadde gjort.

Men nå, snart et halvt år senere, har det kommet en tvist.

For eksplosjonene har selvfølgelig blitt etterforskutt.

Nå snur lekkasjer fra insiden av etterforskningen alt på hodet.

We've been learning more, Kate, about the Nord Stream attack.

En ukrainisk vennlig gruppe kan ha stått bak sabotasjen mot gasledningene Nord Stream i fjord.

Hvis det viser seg å stemme, så kan Selenski ha et stort problem.

Da vi fant olien utenfor Norge var det ei hindring som skulle skabe store problemer.

Og så er det tekniske vanskeligheter med å i landføre særlig på grunn av norske renner.

60 meter under havoverflata legger det i fordykning i havbund som gjør det så si umulig å få ført olien og gasen til land på 80-tallet.

På lørdag hører du første del av denne historie som annonsøren holdt fra Equinor i forklartfiden.

Da den gasledningene ble sprengt i fjellet, så startet etterforskningen både i Tyskland, i Sverige og Danmark, som alle var berørt av hendelsen.

Men Norge har altså kommet flere nye lekasjer fra den etterforskningen, som jo gir oss mye innsiktig hva dette kan være.

Hva er det som har kommet frem?

[Transcript] Forklart / Sprengte Ukraina gassledningene til Europa?

Tyskta skrev New York Times basert på anonyme tjeneste menuet så at det kunne ha vært en ukrainske eller en pro-ukrainske gruppe som sto bak.

Dette vikk et urkansmodus med ganske tynn sak, veldig upresis, både med tanke på hvem de anonyme kjildene skulle være og hvordan dette skulle ha skjedd.

Men så senere på kvelden så kom det nye lekkasjer med eget oppsittsvekt opplysninger, også dette fra anonyme kjilder etterforskningen i Tyskland.

Ok, men anonyme kjilder kan vi da stole på at det som kommer frem faktisk stemmer da?

Nei, vi kan ikke stole helt på anonyme kjilder, for det er jo mulig å verifisere. Vi vet ikke hvem det er, men det som har kommet frem onsdag var jo at den tyske statsalgaten bekreftet hovetrekken i det de tyske lekkasjen viste.

Og de mest konkrete sporene som er kommet ut er det her, også da fra tyskassjonalister som har jobbet sammen i avvisende site, TV-kandaler, ARD og SVR TV. De har oppmartat tilgang til kjilderietetforskningen, og de har en rekke detaljert opplysninger.

Siden det er anonyme kjilder, så må vi altså være litt forsiktige med å slå ting 100% fast. Ha det i bakkode fremover.

For ved å sette sammen pusslespillbitene som har lekket ut fra etterforskningen, så mener de tyske avvisende at de har klart å gjenskabe hendelsesforløpet i tiden før og etter eksporsjonene.

I de tyske lekkasjen skal tyskpatriet bl.a. ta klart å finne frem til en båt som de mistenker er blitt brukt til å frakte eksplosivene som ble brukt til å sprengere ledningene.

I følge av ARD og SVR TV så var det 6 personer om bord, 5 menn og 1 kvinne, 1 kaptein, 2 dykkere, 2 dykkereassistenter og 1 lege.

I følge lekkasjene skal etterforskerna oppdage at denne jorden selter fra Rostok, hvor den da blir leid, videre til den danske Jakristiansø nordøst for Bornholm.

Da er vi i dette område hvor visse gasrødledningen besprengt her er veldig kort til vei til begge pointene.

Og så skal da denne jorden i følge de tyske avvisene ha vært levereret tilbake, men den blir ikke vasket eller ryddet.

Når tyskpatriet kom og undersøkte den i mitten av en år så skal de ha funnet i følge lekkasjene partikler etter sprengstoffene.

Og disse 6 personer som var i område, eller de selskapet som da hadde leid denne båten, er i følge de tyske lekkasjene at et porsk selskap som ejes av to ukrainere.

Sporne som nå er lekket ut peker altså i retning ukrainer, men etterforskerne har ikke funnet noe bevis på hvem som har beordret angrepet.

Det skriver den tyske avisa Zeit.

Amerikanske New York Times sine skilder sier at det ikke er noe tegn til at ukrainske myndigheter kjente til angrepet.

Også den ukrainske presidenten Volodymyr Zelenskij's rådiver aviser at de hadde noe med det å gjøre.

Men Per Anders teoretisk sett hva kunne ukrainer ha hatt å tjene på å sprengte disse ledningene?

En ting er at man kunne ha stoppet Ruslands gas til forskjell til Europa, og dermed gjort det vanskelig for Rusland å bruke gas som et virkemiddel til å presse vesten til å ikke støtte ukrainer, og kanskje tvinge fram en fredsattale.

Og et annet argument er at ukrainer i likhet med USA, heltidig har vært sterk til mot Nord Stream, ville jo før til at Rusland kunne sende mer gas til Europa uten å gå via de eksisterende

[Transcript] Forklart / Sprengte Ukraina gassledningene til Europa?

gasledningene som går over ukrainske territorium.

Men dette ville det uansett være en ekstremt risikabel og farlig taktikk.

For hvis det skulle komme ut at det var ukrainer som stod bak, så ville det være veldig overlig med tanke på støtten til ukrainer i Europa.

Hva skjer da hvis det nå skulle bevises at det var ukrainer som på en eller annen måte stod bak?

For Europa og EU så ville det være en svært vanskelig delikat posisjon hvis det skulle vise at det var en ukrainsk gruppe eller noen andre som hadde vært ansvarlig for dette angreppet, fordi alle vanlige mennesker i Europa, også her i Norge, har betalt en høy pris for disse ganske ekstreme energipristen vi hadde særlig frem til ganske nylig.

Og hvis en ukrainsk eller pro-ukrainsk gruppe skulle ha stått bak dette, så ville det kunne svekke støtten i befolkningen til krigen.

Og det ville være svært alvorlig, fordi ukrainer er faktisk helt avhengig av at EU og NATO-landene fortsetter å gi støtte, både økonomisk og militært.

Og dette skal være en gruppe som har operert på egenhånd, så er det også alvorlig, for det betyr jo at denne krigen er faktisk litt ut av kontroll,

og at vi kan risikere at det skjer andre ting som ikke er rett og sett bestemt og kontrollert av, for eksempel, ukrainas myndigheter.

Men selv om sporene nå peker mot Ukraina, så kan det være enda en mulig tvist i denne historien.

Selv om det virker som om tysk politi har funnet ut, det er bare et polsk selskap, eid av to ukrainer som leder denne jorden, så understekes det jo fra den tyske stat og katten siden at man ikke har funnet fram til hvem som stod bak,

hvem som gav oppdraget, og man vet heller ikke hvem disse seks personer er. De opererte med falske pass i følge lekkarsene, og inntil man vet nyaktig hvem det er, så blir det jo vanskelig oppklare det.

Men man har jo likevel ikke gjort noe et veldig stort fremskytt ved at vi har kommet så langt som vi er nå.

Og siden vi ikke vet den faktiske identiteten til de som var på båten, så utlokkeste heller ikke at dette kan ha vært en såkalt falsk flagg-operasjon.

Altså hvor noen andre har prøvd å få det til å virke som at det var ukrainer som stod bak, selv om det ikke var det.

En ting som kan underbygge det er jo det at de for eksempel ikke vasket båten sin, slik at det var lett nesten flere måneder senere for tysk politi å finne partik litt avspregstoff.

Og derfor sa vi den tyske forsvarsministeren nettopp det at det kan hende at noen her har prøvd å legge skylden på ukraine også, men samtidig så understegte han også at det ville være veldig viktig. Og også var oppklart om det er en gruppe som enten veldig har gjort dette på oppdrag av ukrainske myndigheter eller om de opererte alene.

Poenget er at vi fortsatt ikke vet hvem som gjør det, men det er mange som har ulike motiver og inntil et forskning er ferdig så vet vi rett slett ikke hvem som gjør det.

De som kanskje trodde at vi aldri ville få et svar på dette er at vi ville gå årevis, så har det nå kommet fram ganske mange nye lekasjer som da gjør at

vi kan håpe om at vi vil få et ordentlig svar på hva som skjedde når gasredningen er spengt.

Du har hørt en podcast fra Aftenposten.

Det var Per Anders Johansen som tok oss gjennom alle de mulige løsningene på hvem som kan ha sprenget gasledningene.

[Transcript] Forklart / Sprengte Ukraina gassledningene til Europa?

Du har hørt lyd fra NRK, Deutsche Welle, CNN, Aftenbladet og den norske regjeringen.

Denne episoden er laget av Jenny Fjølund og meg David Vakoni, og resten av forklart er Syne Søhåll, Olaf Eggersvik, Philip A. Johannesburg, Trond Odin Johansen og Anders Weberg.

Vi er tilbake med nye episoder av Tore og Haralds podcast.

Og i denne sasjonen skal det handle mye om velfærestatens fire erkefinder, alko, narko, psyko, fatso.

Og at mann er i kriset.

Mann er ikke i kriset.

Mann er ikke i kriset.

Er det mannlige?

Lusent som er i kriset, og det har alltid vært i kriset.

Podcasten hører du på fredag og fremover hos PodMe.